

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

**EVALUATIE VAN HET
ZIJNSTROOMTRAJECT LERAREN IN
HET VOORTGEZET ONDERWIJS EN
MIDDELBAAR BEROEPSONDERWIJS**

Utrecht, juni 2012

Voorwoord

Sinds augustus 2000 (*Interimwet Zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs*) is het in de sectoren PO en VO mogelijk om leraar te worden zonder dat men de reguliere lerarenopleiding volgt. Dit alternatief traject werd tot op het moment van de invoering van de wet BIO (*Wet Beroepen in het Onderwijs*) in augustus 2006 ondersteund door geormerkte subsidie.

In 2002 en in 2003 onderzocht de inspectie de kwaliteit en de aard van de zij-instroomtrajecten die in het kader van genoemde Interimwet in het po en in het vo werden uitgevoerd.

In 2009 is opnieuw een aparte subsidieregeling ontworpen voor zij-instromers, ditmaal ten behoeve van het vo en het mbo. Dit heeft een sterke toename van het aantal zij-instromende leraren tot gevolg gehad.

De invoering van deze nieuwe regeling vormde voor de inspectie aanleiding om de uitvoering van het zij-instroomtraject in het vo opnieuw tegen het licht te houden en om tevens een indruk te krijgen van de kwaliteit van de trajecten in het mbo.

Wij schetsen in dit rapport een beeld over de uitvoering van de zij-instroomtrajecten op basis van een aantal casestudies. We hebben geen representatief onderzoek uitgevoerd. Toch vind ik de punten voor verbetering veelzeggend en vind ik een kwaliteitsimpuls voor deze trajecten noodzakelijk. Met name het maatwerk voor de zij-instromers als vervolg op het assessment voor het voortgezet onderwijs én een intensieve samenwerking in de begeleiding tussen school en lerarenopleidingen (tot en met de eindbeoordeling aan toe) kunnen echt beter. In het mbo springt de wens voor een standaardisering van de vereisten voor het pedagogisch-didactische getuigschrift het meest in het oog, terwijl ook daarbinnen maatwerk een belangrijke opgave is (met name op terrein van vakdidactiek en specifieke doelgroepen in het mbo).

De hoofdinspecteur hoger onderwijs

Drs. H.G.J. Steur
juni 2012

Inhoud

Samenvatting

1	Onderzoek en werkwijze 7
1.1	Achtergrond van het onderzoek 7
1.2	De onderzoeksmethode 8
2	De uitvoering van de geschiktheidsonderzoeken 11
2.1	Het geschiktheidsonderzoek in het vo 11
2.2	De geschiktheidsverklaring in het mbo 15
2.3	Punten voor verbetering 15
3	Scholing en begeleiding van zij-instromers in het vo 17
3.1	Inleiding 17
3.2	De tripartiete overeenkomst 17
3.3	Scholing 18
3.4	Begeleiding 19
3.5	Contact tussen de begeleiders van de opleiding en van de school 21
3.6	Facilitering door de scholen 21
3.7	Bekwaamheidsonderzoek 22
3.8	Het getuigschrift 22
3.9	Voortijdig staken en vertraging oplopen 23
3.10	De kosten van een traject 23
3.11	Punten voor verbetering 24
4	Scholing en begeleiding van zij-instromers in het mbo 25
4.1	Inleiding 25
4.2	De cursus voor het pedagogisch-didactisch getuigschrift 25
4.3	Het getuigschrift 27
4.4	De kosten 27
4.5	Punten voor verbetering 27
	Literatuur 29

Samenvatting

Achtergrond

Sinds augustus 2000 is het in de sectoren po en vo mogelijk om leraar te worden zonder dat men de reguliere lerarenopleiding heeft gevolgd. Voor buiten het onderwijs werkzame en geschikt bevonden mensen werd zo de overstap naar het onderwijs aantrekkelijk gemaakt. Dit alternatief traject werd tot aan 2006 ondersteund door subsidie.

Vanaf 2009 is een nieuwe subsidieregeling voor zij-instromers ten behoeve van het vo en het mbo van kracht. Het bevoegd gezag van een school voor vo of mbo kan een aanvraag doen voor een bijdrage in de kosten van een zij-instroomtraject van 19.000 euro per zij-instromer. De regeling beoogt bij te dragen aan een terugdringing van het lerarentekort in deze sectoren en uiteindelijk aan het vergroten van het aantal bevoegde leraren.

Daartoe heeft de inspectie een aantal vo- en mbo-scholen (8) en een aantal assessmentcentra (4) bezocht om indicaties te verkrijgen omtrent de kwaliteit van deze trajecten. Dit onderzoek is geschied op basis van een aantal casestudies en vormt daarmee geen representatief onderzoek.

Assessmentcentra

Assessmentcentra, organisaties die als contractafdeling van lerarenopleidingen functioneren, voeren als belangrijk onderdeel van hun taak geschiktheidsonderzoeken uit ten behoeve van bevoegde gezagen die beoogde zij-instromers in dienst willen nemen. Die onderzoeken dienen te voldoen aan hetgeen hierover is vastgesteld in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO).

De Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) schrijft dergelijke onderzoeken niet voor.

De inspectie heeft vastgesteld dat de assessmentcentra zich houden aan de wettelijke bepalingen omtrent aard en inhoud van de geschiktheidsonderzoeken. Van de kandidaten wordt in korte tijd vastgesteld over welke competenties zij beschikken en aan welke zij nog moeten voldoen. Zij-instromers zijn tevreden over de kwaliteit van het onderzoek. Ook de naar aanleiding van het onderzoek opgestelde adviezen zijn naar hun oordeel adequaat.

Wel merken zij op dat het opstellen van een portfolio erg bewerkelijk is en dat het vaak lastig is om elders verworven competenties te onderbouwen met bewijsmateriaal. Scholen waar zij-instromers werkzaam zijn blijken slecht bekend met de inhoud van de adviezen.

Scholing van zij-instromers in het vo

Het gezamenlijk scholingsaanbod van de lerarenopleiding en de school wordt vastgelegd in een overeenkomst waarin inhoud, omvang, duur en prijs worden overeengekomen tussen belanghebbende, lerarenopleiding en bevoegd gezag van de school. De zij-instromer wordt dan niet als initieel student bij de lerarenopleiding ingeschreven, ook niet als deeltijdstudent.

Een derde deel van de 26 zij-instromers met wie de inspectie sprak, krijgt desondanks een traject aangeboden dat onvoldoende is gestoeld op het scholings- en begeleidingsadvies zoals verstrekt door het assessmentcentrum. Dit traject dat vanuit de opleiding wordt voorgelegd, wordt door de scholen en zij-instromer echter vrijwel steeds geaccepteerd, inclusief de declaraties van de lerarenopleidingen. Er vindt hierover zelden overleg plaats tussen betrokkenen.

Begeleiding van zij-instromers in het vo

De begeleiding vanuit de opleiding is minimaal. Lang niet altijd is de bezoekende begeleider vanuit de lerarenopleiding een leraar die afkomstig is uit het vakgebied waarin de zij-instromer lesgeeft.

Geregelde contacten tussen de begeleider op de school en de begeleider vanuit de opleiding zijn er niet. De begeleiding van de zij-instromers vanuit de school en die vanuit de opleiding blijken door het merendeel van de gesprekspartners ervaren te worden als twee gescheiden trajecten.

De begeleiding van startend personeel hebben scholen meestal duidelijk uitgewerkt in begeleidingsprotocollen. De begeleiding voor zij-instromers wordt hierin echter niet expliciet genoemd. Er zijn dan geen individuele begeleidingsprotocollen voor zij-instromers. De begeleiding aan het begin van het traject is intensief. Gedurende het tweede jaar worden zij-instromers nauwelijks nog begeleid.

Begeleiders vinden zij-instromers volwassener en enthousiaster dan andere nieuwe medewerkers. Er kan 'sturender' worden begeleid en er kan meer verantwoordelijkheid bij de zij-instromer worden gelegd dan bij de gemiddelde startende leraar of bij studenten van de lerarenopleiding.

Zij-instromers zijn over het algemeen tevreden over de geboden begeleiding van de school en de opleiding.

Bekwaamheidsonderzoek

Het bekwaamheidsonderzoek vindt plaats nadat aan alle verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomst is voldaan. De bekwaamheidseisen komen overeen met die van afgestudeerden van de initiële lerarenopleiding.

Schooldirecties en de begeleiders op school hebben geen duidelijk beeld van de afronding van het traject, en evenmin van het eindniveau van de opleiding.

Geschiktheidsverklaring in het mbo

Een bevoegd gezag in het mbo mag zelf de geschiktheid van een zij-instromer vaststellen. Dat is geregeld in de WEB. Op basis van een geschiktheidsverklaring, ten behoeve waarvan wel nagegaan moet worden of voldaan is aan de wettelijk vastgestelde toelatingsvoorwaarden, kan een zij-instromer deelnemen aan een scholings- en begeleidingstraject in de vorm van een zogeheten pedagogisch-didactische cursus.

Pedagogisch didactische cursus

De cursussen worden aangeboden onder verantwoordelijkheid van de afzonderlijke lerarenopleidingen, al of niet in samenwerking met een ROC of met de contractafdeling van de betrokken lerarenopleiding. Het getuigschrift dat aan deze cursus is verbonden geeft geen toegang tot het geven van onderwijs in het VO, immers daarvoor is minimaal een tweedegraads bevoegdheid verplicht. In de cursussen wordt nog maar beperkt rekening gehouden met elders verworven competenties van zij-instromers.

De lerarenopleiding in kwestie stelt in overleg met de mbo-school het voor alle betrokkenen noodzakelijk geachte scholingstraject vast. In de praktijk komt het erop neer dat er een aanzienlijke variatie bestaat in de omvang, inhoud en kwaliteit van de zij- instroomtrajecten in het mbo met als gevolg dat ook het niveau van de zij-instromers met een pedagogisch didactisch getuigschrift aanzienlijk wisselt. Naar de indruk van de mbo-scholen is de betrokkenheid en interesse van de lerarenopleidingen voor het mbo wisselend. Met name grotere mbo-instellingen hebben een goede samenwerking met de opleidingen.

Aan de inhoud van de cursus worden door de wetgever geen eisen of voorwaarden verbonden. Ook zijn er tot op heden door de MBO-Raad geen eisen geformuleerd waaraan de cursus zou moeten voldoen. Wel worden op dit moment gesprekken gevoerd tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de

MBO-Raad over het opstellen van kwaliteitsstandaarden voor deze cursus. Ook de gezamenlijke lerarenopleidingen, verenigd in ADEF, hebben zich hiervan voorstander betoond.

1 Onderzoek en werkwijze

1.1 Achtergrond van het onderzoek

Sinds augustus 2000 (*Interimwet Zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs; vanaf 2006 WPO en WVO*) is het in de sectoren po en vo mogelijk om leraar te worden zonder dat men de reguliere lerarenopleiding heeft gevolgd. Voor buiten het onderwijs werkzame en geschikt bevonden mensen werd zo de overstap naar het onderwijs aantrekkelijk gemaakt.

Dit alternatief traject werd tot op het moment van invoering van de wet BIO (*Beroepen in het Onderwijs, 2006*) in de sectoren po en vo ondersteund door subsidie. In 2002 en in 2003 onderzocht de inspectie de kwaliteit van de geschiktheidsonderzoeken in deze sectoren. Tevens bood de inspectie inzicht in aard en omvang van de toenmalige scholing en begeleiding van de eerste lichten zij-instromers.

In het mbo is het fenomeen van zij-instromende leraren al veel langer bekend. Zij-instromende leraren volgen een pedagogisch-didactisch traject na afsluiting waarvan zij bevoegd zijn tot lesgeven in het mbo (*Wet Educatie en Beroepsonderwijs 1996*). Voor zij-instromers in het mbo was in ondersteuning door subsidie aanvankelijk niet voorzien.

In 2009 is opnieuw een aparte subsidieregeling voor zij-instromers geïntroduceerd. (*Regeling lerarenbeurs voor scholing en zij-instroom, 2009*), ditmaal ten behoeve van het vo en het mbo, waar de tekorten op dat moment groter zijn dan in het po. Het bevoegd gezag van een school voor vo of mbo kan een aanvraag doen voor een bijdrage in de kosten van een zij-instroomtraject van 19.000 euro per zij-instromer. De regeling beoogt bij te dragen aan een terugdringing van het lerarentekort in deze sectoren en uiteindelijk aan het vergroten van het aantal bevoegde leraren. In de toelichting op de Regeling staan de eisen waaraan een bevoegd gezag zich dient te houden genoemd:

- de zij-instromer moet in staat worden gesteld om de vereiste scholing te volgen.
- er dient zorg gedragen te worden voor voldoende begeleiding
- aan de zij-instromer moet voldoende studieverlof worden verleend.

Verstreckte subsidiebedrage: aantallen zij-instromers

Het bedrag van € 19.000 per zij-instromer moet worden ingezet voor kosten die betrekking hebben op het zij-instroomtraject. Kosten die hieronder vallen zijn de kosten voor het geschiktheidsonderzoek, de scholingskosten, de begeleidingskosten en studieverlof.

De subsidieregeling loopt tot 1 januari 2019. Voor het kalenderjaar 2012 is een bedrag van € 4 miljoen beschikbaar. Voor 2009 was een bedrag beschikbaar van € 6 miljoen, voor het jaar 2010 van € 12 miljoen en voor 2011 van € 7,5 miljoen; deze bedragen zijn niet uitgeput.

Tabel 1.1 Aantal keren dat scholen en instellingen een beroep deden op de Regeling zij-instroom (Bron: DUO, 2012)

	2010	2011
vo	230	137
mbo	309	332
Totaal	539	469

Het aantal aanvragen vanuit het mbo-veld is in 2011 gestegen, terwijl de aanvragen vanuit het vo in dat jaar flink zijn gedaald. In 2011 was 70 procent van de aanvragen afkomstig vanuit het mbo-veld.

Twee assessmentcentra gaven aan dat niet alle mbo-scholen bekend waren met de Regeling zij-instroom. Ook de inspectie is gebleken dat twee mbo-scholen pas laat (ten minste een jaar na het ingaan van de regeling) op de hoogte raakten. In enkele gevallen kwam het initiatief om gebruik te maken van de Regeling zelfs van een kandidaat binnen de school zelf.

1.2 De onderzoeksmethode

Bezochte instellingen

Voor dit onderzoek heeft de inspectie vier scholen in het vo, vier assessmentcentra van lerarenopleidingen en vier mbo-scholen bezocht.

De selectie van de assessmentcentra in het hoger onderwijs is gebaseerd op de relatief hoge aantallen zij-instromers die deze assessmentcentra jaarlijks verwerken. Drie van deze centra zijn gepositioneerd in het hbo, een in het wo.

Op basis van de door DUO aangeleverde aantallen verstrekte subsidies aan scholen in het vo en mbo heeft de inspectie een selectie gemaakt van scholen die relatief veel gebruikmaken van de Regeling zij-instroom (drie grote vo-scholen en drie grote mbo-scholen) en scholen die hier weinig gebruik van maken (een kleine vo-school en een kleine mbo-school).

Wij geven in dit rapport het samenhangende beeld weer dat zich over de casestudies heen aandient.

Diepte-interviews

Voor de bezoeken aan de lerarenopleidingen zijn gespreksleidraden ontwikkeld voor interviews met directies van lerarenopleidingen, met personeelsfunctionarissen, coördinatoren van assessmentcentra, met assessoren, met begeleiders vanuit de lerarenopleiding en met zij-instromers.

Voor de gesprekken op de scholen in het vo en het mbo zijn gespreksleidraden ontwikkeld voor interviews met directies van scholen, met personeelsfunctionarissen, met begeleiders van de zij-instromers en met de zij-instromers zelf.

Tabel 1.2 Aantallen diepte-interviews

	Assessmentcentra	Vo-scholen	mbo-scholen
Directie	4	8	7
PZ	4	4	4
Begeleiders	10	11	10
Zij-instromers	6	12	8
Coördinatoren	4		
Assessoren:	10		

Kenmerken van de assessmentcentra en de scholen

De assessmentcentra hebben na invoering van de Wet BIO (2006) te maken gehad met een daling van het aantal verzoeken om een geschiktheidsonderzoek ten behoeve van zij-instromers. Dit was het gevolg van het feit dat er niet langer sprake was van een aparte subsidieregeling voor zij-instromers. De assessmentcentra zijn zich ook gaan richten op tal van andere activiteiten.

Doordat er in 2009 opnieuw een subsidieregeling ten behoeve van zij-instroom van kracht werd nam het aantal verzoeken voor het uitvoeren van geschiktheidsonderzoeken weer toe. Op twee van de bezochte centra is vanwege deze toegenomen vraag een nieuw coördinatiecentrum assessment zij-instroom opgezet.

De vier bezochte scholen in het vo tellen gemiddeld 1.250 leerlingen. Het docentencorps op deze scholen is relatief oud. De scholen hebben een hoog percentage onbevoegden, variërend van 20 tot 30 procent. Het personeel wordt overal gestimuleerd de bevoegdheid te behalen. Het aantal zij-instromers dat in 2011 op de vier bezochte scholen werkzaam was, lag bij de drie grotere scholen tussen de vijf en tien, bij de kleinere school waren dat er slechts twee.

De vier bezochte mbo-scholen tellen gemiddeld 18750 cursisten.

Bij de bezochte mbo-scholen ontbreekt de generatie van leraren rond de veertig jaar goeddeels. Vanwege deze onevenwichtige leeftijdsopbouw gaan scholen tijdig op zoek naar nieuw personeel. Het aantal zij-instromers waarvoor de bezochte mbo-scholen in 2011 subsidie hebben aangevraagd, varieerde bij de drie grote scholen van 20 tot 45, bij de kleine instelling betrof het slechts twee zij-instromers.

De onderzoeksvragen

De centrale vraag in dit evaluatieonderzoek luidt:

Wat is de kwaliteit van de uitvoering van het traject zij-instroom in het beroep in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs?

De bij deze centrale vraag geformuleerde deelvragen zijn de volgende:

- Wat is de kwaliteit van de geschiktheidsonderzoeken ?
- Wordt voldoende recht gedaan aan de kwaliteit en ervaring van de zij-instromers?
- Wat is de inhoud van de tripartiete-overeenkomsten tussen de school, de zij-instromer en de lerarenopleiding ?
- Wat is de kwaliteit van het maatwerktraject dat zij-instromers na ontvangst van de geschiktheidsverklaring wordt aangeboden?
- Wat is de kwaliteit van de begeleiding vanuit opleiding en vanuit school?
- In hoeverre zijn scholen tevreden over het scholings- en begeleidingstraject?
- In hoeverre voldoen zij-instromers aan de bekwaamheidseisen voor beginnende leraren in het vo en in het mbo ?

De beantwoording van bovenstaande vragen vanuit de casestudies levert geen representatieve conclusies op, maar wel een samenhangend beeld over de casestudies heen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de aard en de kwaliteit van het geschiktheidsonderzoek zoals uitgevoerd door de assessmentcentra behandeld. In hoofdstuk 3 en 4 wordt ingegaan op de aard en de kwaliteit van de scholing en begeleiding in respectievelijk het vo en het mbo. Aan het eind van ieder hoofdstuk volgen enkele punten voor

verbetering. Een overzicht van de uitkomsten is te vinden in de samenvatting voorin dit rapport.

Aan het zij-instroomtraject in het vo wordt meer tekst gewijd dan aan het zij-instroomtraject in het mbo. Hiervoor zijn twee redenen aan te geven.

Allereerst is het zo dat zij-instromers in het mbo geen extern geschiktheidsonderzoek behoeven af te leggen. In de WEB (Wet Educatie en Beroepsonderwijs 1996) is geregeld dat het bevoegd gezag zelf kan overgaan tot het afgeven van een geschiktheidsverklaring.

Voorts is het zo dat het scholingstraject van de zij-instromer in het mbo meer uniform van aard is. Het betreft de verplichting tot het volgen van een in de WEB verplicht gestelde pedagogische-didactische cursus, die bevoegdheid oplevert voor het mbo (en niet voor het vo). Zij-instromers in het vo volgen een maatwerktraject, en dat traject kan lang of kort zijn. Dat traject levert een tweedegraads inclusieve bevoegdheid op, dat betekent dat deze zij-instromer na voltooiing van het traject bevoegd verklaard wordt voor het vo, maar ook voor het mbo.

2 De uitvoering van de geschiktheidsonderzoeken

Assessmentcentra, organisaties die als contractafdeling van lerarenopleidingen functioneren, voeren als belangrijk onderdeel van hun taak geschiktheidsonderzoeken uit ten behoeve van bevoegde gezagen van scholen voor vo die beoogde zij-instromers in dienst willen nemen. Die onderzoeken dienen te voldoen aan hetgeen hierover is vastgesteld in de WVO. Hieronder volgt per sector een korte uiteenzetting over de wettelijke context.

2.1 Het geschiktheidsonderzoek in het vo

Het geschiktheidsonderzoek wordt aangevraagd door het bevoegd gezag dat tot benoeming wil overgaan of door betrokkene zelf. Het onderzoek wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het bestuur van een in dit verband erkende instelling. Doorgaans is dat een lerarenopleiding. De uitvoerende instantie is een assessmentcentrum verbonden aan een lerarenopleiding.

Het geschiktheidsonderzoek is bij wet geregeld (WVO 118k t/m 118r) en omvat (1) een beoordeling of de gevolgde opleiding en de maatschappelijke of beroepservaring relevant zijn in verhouding tot de beoogde werkzaamheden, (2) een onderzoek naar de geschiktheid voor die werkzaamheden, waartoe in ieder geval wordt gerekend de beoordeling of betrokkene in de feitelijke klassituatie tot verantwoord lesgeven in staat is en (3) een beoordeling welke scholing en begeleiding noodzakelijk worden geacht om met goed gevolg te kunnen deelnemen aan het bekwaamheidsonderzoek.

Indien betrokkene blijktens het geschiktheidsonderzoek voldoende geschikt wordt geacht voor het beroep van leraar en in staat moet worden geacht om binnen twee jaar na benoeming met goed gevolg een bekwaamheidsonderzoek te kunnen ondergaan geeft het bestuur van de instelling waar het geschiktheidsonderzoek wordt afgelegd een verklaring af.

Voorwaarde tot toelating tot een geschiktheidsonderzoek

Betrokkene dient in het bezit te zijn van (1) een getuigschrift hbo of wo (2), een diploma van een middenkaderopleiding, specialistenopleiding of vakopleiding, alle als bedoeld in de WEB en in de WVO, of (3) een gelijkwaardig buitenlands getuigschrift.

Indien aanspraak wordt gemaakt op de subsidieregeling mag betrokkene in de twee jaar voorafgaand aan de subsidieaanvraag niet ingeschreven hebben gestaan als student aan een lerarenopleiding en niet collegegeldplichtig zijn geweest op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Betrokkene dient ook een verklaring omtrent gedrag te kunnen overhandigen.

Wettelijke bepalingen voor inrichting geschiktheidsonderzoek

De instellingen in het hoger onderwijs moeten voldoende gekwalificeerde assessoren hebben, die onafhankelijk zijn in hun oordeel. De assessoren moeten beschikken over specifieke vaardigheden en hiertoe indien nodig een training volgen. Ook moet het assessmentcentrum beschikken over voldoende assessoren voor het uitvoeren van de geschiktheidsonderzoeken. Daarnaast dienen de veldassessoren afkomstig te zijn uit hetzelfde vakgebied als dat waarvoor de zij-instromer zijn traject zal volgen (zie WVO 118l, lid 5)

Het geschiktheidsonderzoek is gebaseerd op de geformuleerde competenties zoals verwoord in het Besluit bekwaamheidseisen (2006).

Opmerkelijk is dat het steeds meer voorkomt dat geïnteresseerde zij-instromers, voordat zij worden toegelaten tot het geschiktheidsonderzoek, door het assessmentcentrum worden verwezen naar de vakopleiding van de lerarenopleiding om daar te laten vaststellen of een zij-instroomtraject eventueel tot de mogelijkheden behoort gezien de vakinhoudelijke achtergrond van betrokkene. Vaak handelt het om zij-instromers met een pabo-achtergrond.

Inhoud en vormgeving geschiktheidsonderzoek

Het onderzoek wordt uitgevoerd door twee assessoren en bestaat doorgaans uit drie onderdelen:

- het maken van een portfolio over de eigen (geschatte) competenties;
- het observeren van een of twee lessen van de kandidaat in de eigen school;
- het nabespreken van de les en het portfolio in een criteriumgericht interview.

Het onderzoek neemt in totaal een dag in beslag. Na afloop van het onderzoek wordt de rapportage besproken met de kandidaat.

De bezochte assessmentcentra voldoen in grote lijnen aan de wettelijke vereisten. Ook de gang van zaken voor en tijdens het geschiktheidsonderzoek is bij de onderscheiden assessmentcentra nagenoeg gelijk. In gesprek met de inspectie geven beoogde zij-instromers aan tevreden te zijn over de manier waarop het onderzoek wordt uitgevoerd.

Het portfolio

De assessmentcentra werken met een format voor het portfolio. De elementen uit de Kennisbasis voor het betrokken vak zijn in het portfolio opgenomen. Beoogde zij-instromers geven aan dat het maken van een portfolio veel tijd kost, niet zelden meer dan 40 uur. Assessoren erkennen dat het maken van een portfolio niet eenvoudig is, maar dat bij de assessmentcentra uitgebreide handleidingen beschikbaar zijn. Men acht de richtlijnen duidelijk en behulpzaam. De kandidaten zijn deze opvatting niet altijd toegedaan. Ze klagen met name over de bewerkelijkheid van het portfolio, vooral omdat alle door de kandidaat opgevoerde competenties voorzien dienen te worden van authentiek bewijsmateriaal. Assessoren beseffen dit, maar zijn van mening dat de beoogde zij-instroomer zich aan moet leren om te denken in termen van reeds verworven en nog te verwerven competenties.

Het lesgeven

Het aantal lessen dat in het kader van dit onderzoek is bezocht, is te laag om een beoordeling te geven over de specifieke competenties van de zij-instromers. Uit eerdere vergelijkingen op basis van de lesobservaties die de inspectie maakte ten behoeve van het Onderwijsverslag in 2011 bleek dat zij-instromers het in vergelijking met de niet-zij-instromers op geen enkele indicator significant slechter doen. Vergelijken met leraren met minder dan één jaar ervaring presteren de zij-instromers op één indicator zelfs significant beter, namelijk bij de afstemming van de onderwijstijd op de onderwijsbehoeften van de leerling.

Zij-instromers zijn echte doorzetters. Het gaat om zware trajecten.

Met name de bèta's onder de zij-instromers lijken wel behoefte te hebben aan een duidelijke structuur. Hun vakinhoudelijke kennis is vaak goed, maar voor de pedagogische en vakdidactische inhoud zijn zij aangewezen op hoogwaardige begeleiding. Deze is op de vo-scholen niet altijd vanzelfsprekend.

Zij-instromers brengen dikwijls veel enthousiasme vanuit het maatschappelijk beroepenveld mee en beschikken doorgaans over een brede praktijk- en vakkennis. Sommige (voormalige) zij-instromers zijn inmiddels werkzaam als afdelingsleider. Na de gegeven les(sen) voeren de assessoren met de kandidaat een gesprek over deze les(sen) en wordt het portfolio doorgenomen.

Scholings- en begeleidingsadvies

Na een positieve uitslag van het geschiktheidsonderzoek krijgt de zij-instroomer een geschiktheidsverklaring en een scholings- en begeleidingsadvies. Door de coördinator zij-instroom van de lerarenopleiding of door de betrokken vakgroep wordt vervolgens een programma vastgesteld. Het komt ook voor dat assessoren dat doen. Dit scholings- en begeleidingsprogramma wordt bekrachtigd door de examencommissie. Op basis daarvan kan worden overgegaan tot het aangaan van een scholings- en begeleidingsovereenkomst, de zogeheten tripartiete-overeenkomst tussen bevoegd gezag van de school die tot benoeming zal overgaan, de zij-instroomer zelf en de (contractafdeling van) de lerarenopleiding.

De inspectie heeft in dit verband meerdere malen moeten vaststellen dat het niet eenvoudig is om scholings- en begeleidingsadviezen van assessmentcentra te vertalen naar een zij-instroomtraject van een lerarenopleiding die niet behoort bij het betreffende assessmentcentrum.

De scholings- en begeleidingadviezen die de inspectie heeft bestudeerd vertonen over het algemeen een redelijk op maat gesneden programma. Ook naar het oordeel van de meeste zij-instromers is dit het geval. De omvang van het te volgen traject is gemiddeld tachtig ECTS.

De onderbouwende beschrijvingen in het scholings- en begeleidingsadvies zijn echter lang niet altijd helder geformuleerd. Vage oordelen als 'beheerst competenties deels' komen regelmatig voor. Zij-instromers begrijpen in dat soort gevallen niet goed hoe men tot het voorgestelde scholings- en begeleidingspakket is gekomen.

Tenslotte merkt de inspectie op dat betrokkenen in de scholen het scholings- en begeleidingsadvies nauwelijks kenden. Wel had men begrepen welke modules bij de lerarenopleiding gevolgd moesten worden.

Tijdsspanne tussen aanvraag en uitvoering geschiktheidsonderzoek

Zij-instromers gaven aan dat bij hen de tijd tussen aanvraag en onderzoek ongeveer twee maanden was, maar soms ook langer. De piek van aanvragen ligt rond de zomervakantie. Wil een zij-instroomer in september met het zij-instroomtraject beginnen, dan moet hij zich eigenlijk al in april aanmelden. Vaak gebeurt dit echter om begrijpelijke redenen later en dan vindt het onderzoek pas tijdens de eerste maanden van het nieuwe schooljaar plaats. De zij-instroomer is dan al met zijn baan gestart.

De grootste vertraging ligt meestal niet bij de kandidaat of bij de lerarenopleiding, maar bij de scholen en de assessmentcentra. Scholen melden de beoogde zij-instromers vaak pas kort voor of na de zomervakantie aan. Bij assessmentcentra spelen de nodige organisatorische kwesties waardoor ongewenste vertraging optreedt. Een knelpunt is bijvoorbeeld dat assessoren een of meerdere lessen willen bezoeken, maar dat gewacht moet worden op een geschikte les waarvoor een afspraak kan worden gemaakt. Zo kan het enige tijd duren voordat een kandidaat met de opleiding kan beginnen. Het komt meer dan eens voor dat daar een periode van wel vier maanden tussen zit.

Positie van assessoren

Ten behoeve van het uitvoeren van geschiktheidsonderzoeken wordt gebruik gemaakt van veld - en opleidingsassessoren. Veldassessoren zijn in principe de deskundigen in het vak waarvoor de kandidaat opteert, de opleidingsassessoren zijn de deskundigen op het terrein van de pedagogisch-didactische bekwaamheid. Veldassessoren worden uit het vo-velde betrokken en zijn altijd afkomstig van een andere school dan die waar de zij-instromer werkzaam is. Afhankelijk van het vak van de zij-instromer worden koppels van assessoren gevormd.

De meeste assessoren hebben veel ervaring op het terrein van geschiktheidsonderzoeken. Alle assessoren zijn geschoold. De lerarenopleidingen verzorgen deze trainingen doorgaans zelf. De training bestaat globaal uit vijf dagdelen en leidt tot een basiscertificaat. De scholing voor assessoren wordt regelmatig van een update voorzien.

In de praktijk is het zo dat de mate van vakdeskundigheid in het vak waarvoor de zij-instromer opteert tijdens het onderzoek niet uitgebreid ter sprake komt. Tijdens het vooronderzoek is doorgaans al door een vakdeskundige van de opleiding vastgesteld of een zij-instroomtraject een begaanbare weg is of dat de kandidaat zich beter kan inschrijven voor de reguliere deeltijdopleiding.

Slechts bij een van de vier bezochte assessmentcentra bleek dat de assessoren ervaringen met elkaar uitwisselen.

Met name de lesbezoeken worden door de assessoren als belangrijke graadmeter voor geschiktheid gezien. Er wordt na een bezoek, voorafgaand aan portfoliobespreking en criteriumgericht interview, reeds een voorlopig oordeel over de eventuele geschiktheid als zij-instromer gegeven.

Samenwerking tussen de assessmentcentra

Vrijwel alle assessmentcentra in het HBO werken samen om de kwaliteitszorg rond de geschiktheidsonderzoeken te verbeteren, maar vanwege het geringe aantal deelnemers wordt hierop niet te zwaar ingezet. Men adviseert elkaar vrijblijvend. Coördinatoren van assessmentcentra hebben recentelijk in samenwerking met elkaar de procedure van de geschiktheidsonderzoeken herzien.

Bekendheid met het zij-instroomtraject; werving en selectie van zij-instromers

Sinds het opnieuw instellen van een subsidiestroom ten behoeve van het bevorderen van zij-instroom hebben de assessmentcentra in het hoger onderwijs, onder meer via hun websites, meer publiciteit gegeven aan de mogelijkheid om een zij-instroomtraject te volgen.

Kandidaten voor het zij-instroomtraject worden meestal aangemeld via de school waar zij werkzaam zijn. Slechts in enkele gevallen ontvangt een assessmentcentrum een rechtstreeks verzoek via de website van de lerarenopleiding. In die gevallen gaat het om mensen die zich willen laten informeren om te bepalen welk traject – deeltijd of zij-instroom – het beste bij hen past. Deze mensen zijn soms al in gesprek met de school waar zij werkzaam zijn of waar zij in een sollicitatieprocedure zitten.

De hernieuwde invoering van de Regeling zij-instroom voor leraren in het vo is echter nog niet in het hele vo-velde bekend. De inspectie kwam zij-instromers tegen die pas enige tijd na inschrijving aan de lerarenopleiding als deeltijdstudent ontdekten dat zij voldeden aan de criteria voor zij-instroom. Dit betekent klaarblijkelijk dat het zij-instroomtraject bij de directies van scholen voor vo en bij de direct betrokkenen op de lerarenopleiding nog niet voldoende bekend en vanzelfsprekend is.

Voorlichting vanuit scholen, maar ook vanuit de lerarenopleidingen, is volgens bijna de helft van de zij-instromers waarmee de inspectie sprak summier.

De assessmentcentra hebben via de lerarenopleidingen goede contacten met een aantal vaste partnerscholen. Deze partnerscholen zijn daardoor beter bekend met de Regeling zij-instroom dan de vo-scholen waarmee de lerarenopleidingen in mindere mate contacten onderhouden.

De lerarenopleidingen voeren gesprekken met de directies van partnerscholen, waarbij de mogelijkheid tot zij-instroom ook aan de orde komt. Deze scholen melden kandidaten aan en vragen advies over het traject voor deze personen. Meer dan eens wordt in dit stadium al verwezen naar deeltijdtrajecten omdat betrokkenen nog teveel tekortschieten voor de vakcomponent.

2.2 De geschiktheidsverklaring in het mbo

Een wettelijk kader voor zij-instromers in het mbo bestaat voor het mbo maar in beperkte zin. Er is slechts sprake van een geschiktheidsverklaring zij-instroom in het beroep van docent en van de uitvoering van scholing met het oog op het behalen van een pedagogisch-didactisch getuigschrift. (WEB 4.2.4 en 4.2.5).

Een zij-instromer in het mbo kan op basis van een geschiktheidsverklaring die wordt afgegeven door het bevoegd gezag worden bijgeschoold tot een bevoegde docent voor dat type onderwijs. Wel is in de WEB, zo goed als dat het geval is in de WVO, vastgelegd aan welke instroomvoorwaarden een zij-instromer moet voldoen.

Voorwaarde voor verstrekking geschiktheidsverklaring

Betrokkene dient in het bezit te zijn van:

- (1) een getuigschrift hbo of wo,
- (2) of een gelijkwaardig buitenlands getuigschrift,
- (3) of een bewijs van erkenning beroepskwalificaties zoals bedoeld in de Algemene wet erkenning EG-beroepskwalificaties,
- (4) ook kan betrokkene instromen als hij tenminste drie jaar ervaring heeft in de praktijk waarop het desbetreffende onderwijs is gericht en naar het oordeel van het bevoegd gezag door een combinatie van opleiding en ervaring geacht wordt te beschikken over een kwalificatieniveau dat overeenkomt met de onder 1 t/m 3 genoemde getuigschriften cq. bewijzen.

Op basis van de geschiktheidsverklaring kan betrokkene vervolgens deelnemen aan een pedagogisch-didactische cursus. Het getuigschrift dat daaraan verbonden is geeft geen toegang tot het geven van onderwijs in het vo, immers daarvoor is minimaal een tweedegraads bevoegdheid in een schoolvak verplicht.

Ook hier geldt dat, indien aanspraak wordt gemaakt op de subsidieregeling betrokkene in de twee jaar voorafgaand aan de subsidieaanvraag niet ingeschreven mag hebben gestaan als student aan een lerarenopleiding en niet collegegeldplichtig mag zijn geweest op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW).

2.3 Punten voor verbetering

- De assessmentcentra moeten bewaken dat de tijdsduur tussen de aanvraag en het afleggen van het assessment voor een geschiktheidsverklaring ten hoogste twee maanden is.
- De uitkomst van het geschiktheidsonderzoek dient in meer concrete termen te worden beschreven, zodat inzichtelijk is welke competenties aanwezig zijn en welke nog verworven dienen te worden.
- De informatie vanuit scholen en lerarenopleidingen over de mogelijkheden tot zij-instroom kan worden verbeterd.

- De vakdidactische en vakinhoudelijke bekwaamheden verdienen een betere integratie in het geschiktheidsonderzoek.

3 Scholing en begeleiding van zij-instromers in het vo

3.1 Inleiding

De geschiktverklarde zij-instromer behoort een aanbod op maat te verkrijgen dat is afgestemd op de tijdens het geschiktheidsonderzoek vastgestelde leemten. De scholing dient passend, compleet en binnen de zij-instroomperiode van twee jaar feitelijk te realiseren te zijn. Op basis van het geschiktheidsonderzoek zijn er diverse uitkomsten denkbaar. Allereerst kan het zijn dat de zij-instromer reeds voldoet aan een bepaalde set bekwaamheidseisen zoals vereist in de wet Beroepen in het Onderwijs (wet BIO 2006). Er kan dan direct worden overgegaan tot het uitreiken van het getuigschrift behorend bij die set bekwaamheidseisen. Dit komt een enkele keer voor.

Meestal is het echter zo dat de zij-instromer èn op pedagogisch- didactisch terrein, èn op vakinhoudelijk terrein nog de nodige bekwaamheden moet zien te verwerven. Ook komt het voor dat betrokkene slechts op één van beide terreinen deficiënt is. Ten slotte bestaat de mogelijkheid dat de zij-instromer het geschiktheidsonderzoek met een negatief resultaat afsluit. Daar kunnen twee redenen voor zijn. Uit het geschiktheidsonderzoek blijkt dat de kandidaat nog zoveel vakkennis ontbeert dat niet verwacht mag worden dat hij, naast de te verwerven competenties op het pedagogisch-didactisch terrein, in staat kan worden geacht het traject binnen twee jaar af te sluiten. Er wordt in die gevallen verwezen naar een inschrijving bij de tweedegraads deeltijdopleiding. De school moet dan wel ontheffing van bevoegdheid aanvragen bij de inspectie. Ook komt het zo nu en dan voor dat er geen geschiktheidsverklaring wordt verstrekt omdat men tot het oordeel heeft moeten komen dat de kandidaat aantoonbaar ongeschikt is om op dagelijkse basis om te gaan met leerlingen.

3.2 De tripartiete overeenkomst

Het gezamenlijk aanbod van de lerarenopleiding en de school wordt uiteindelijk vastgelegd in een tripartiete overeenkomst waarin minimaal omvang, duur en prijs worden overeengekomen tussen belanghebbende, lerarenopleiding en bevoegd gezag van de school. De zij-instromer wordt dan niet als initieel student bij de lerarenopleiding ingeschreven, ook niet als deeltijdstudent. Gebeurt dat wel dan ontvalt de mogelijkheid om subsidie aan te vragen en zal deze leraar worden beschouwd als onbevoegde docent waarvoor bij de inspectie om ontheffing moet worden gevraagd.

Volgens de schooldirecties kan de omvang van de aangeboden scholing in de tripartiete overeenkomst per lerarenopleiding nogal uiteenlopen. Dit is volgens de directies met name afhankelijk van de leiding van de betrokken vakopleiding op de diverse lerarenopleidingen.

In een aantal gevallen bleek de overeenkomst niet door alle partijen, of soms zelfs door geen der partijen, ondertekend te zijn. Schooldirecties merken op dat een tripartiete overeenkomst slechts zelden onderwerp van overleg is. De school onderhandelt niet met de opleiding over de inhoud en hoeveelheid van de scholing, begeleiding, rollen en afspraken. Men verlaat zich op de inschatting van de assessoren.

Tegelijkertijd vernam de inspectie meer dan eens van directies dat de indruk bestond dat de overeenkomst onvoldoende maatwerk bevat. De zij-instromers zelf blijken weinig invloed te kunnen uitoefenen op het tot stand komen van de overeenkomst.

Meestal bevat de overeenkomst het concrete scholingsprogramma. De component 'begeleiding' wordt nauwelijks uitgewerkt.

Bij de overeenkomsten t.b.v. zij-instromers in het eerstegraadsgebied heeft de inspectie bij de betrokken opleiding weinig bereidheid tot maatwerk ervaren, onverlet wat uit het geschiktheidsonderzoek naar voren kwam.

3.3 Scholing

Voor de scholing op de lerarenopleiding is meestal één dag per week gereserveerd. Men is verplicht bij de lessen aanwezig te zijn. Aan bod komt dan de vakdidactische scholing, de onderwijskundige scholing en eventueel aanvullende vakscholing. Als zij-instromer schuift men aan bij een groep reguliere deeltijdstudenten. Die deeltijdstudenten krijgen in september een introductie en uitleg over de gang van zaken in de opleiding. Vanwege het feit dat zij-instromers vaak later aanschuiven moeten zij soms alles zelf uitzoeken en ontvangen daarbij weinig steun. Bij de meeste opleidingen zijn er drie momenten per jaar waarop de zij-instromer getoetst wordt: dan wordt de balans opgemaakt over de vorderingen. Als alle te volgen onderdelen zijn afgerond, is hij klaar voor het bekwaamheidsonderzoek, meestal wordt dat een eindassessment genoemd. Volgens de zij-instromers vormen de vakinhoud en de vakdidactiek vaak het interessantste deel van het programma. Men is van mening dat deze onderdelen zelfs wat meer diepgang zouden mogen hebben. Voor wat betreft de algemene didactiek zou er meer aandacht mogen uitgaan naar het omgaan met verschillen tussen leerlingen (didactische variatie) en naar de motivatieproblematiek. Daar staat tegenover dat de meeste zij-instromers juist minder aandacht voor algemene pedagogische vakken hadden gewenst.

Maatwerk

Het opleidingspakket wordt voor de meeste zij-instromers samengesteld uit standaardmodules van de deeltijd lerarenopleidingen, waarbinnen de zij-instromers overigens wel min of meer persoonlijke begeleiding krijgen. Van echt maatwerk is echter geen sprake, omdat de inhoud in de modules vaststaat. De lerarenopleidingen zijn kostentechnisch niet in staat tot het aanbieden van volledig maatwerk.

Bij ongeveer een derde van de zij-instromers blijkt uiteindelijk toch weinig sprake te zijn van een maatwerktraject: de zij-instromer volgt het reguliere programma van de duale of deeltijdse opleidingen met een enkele vrijstelling.

Het gevolg van zulke standaardtrajecten is meestal dat er vertraging optreedt, soms aan de voorkant van het traject (de zij-instromer moet wachten op het begin van een cursus), soms in de loop van het traject (de zij-instromer moet wachten totdat de andere studenten toe zijn aan een volgende cursus).

Zwaarte van traject

De meeste zij-instromers ervaren de studie, naast een meestal volledige lesweek, over het algemeen als zinvol, maar wel als erg zwaar, mede omdat de scholing vrij veel 'huiswerk' genereert.

Het bijhouden van het portfolio, het beschrijven van alle stappen en stapjes in de totstandkoming van lessen en verslagen, het verzamelen van de bewijzen en het uitwerken van alle lees- en onderzoeksverslagen eist veel tijd. Soms verzuchtte een zij-instromer: "Kon ik maar gewoon een tentamen doen."

Vanuit de schoolleiding wordt geen druk uitgeoefend als er studievertraging dreigt en de onderwijsbevoegdheid later dan binnen een periode van twee jaar wordt behaald. In de WVO wordt hiertoe voor uitzonderingsgevallen de mogelijkheid geschapen. (WVO art. 33, lid 14)

Er wordt weinig nagegaan of een deel van de scholing wellicht ook in de school zelf gevolgd kan worden.

Zij-instromers worden al snel ingezet bij niet-lesgebonden taken. Het gevolg van het breed inzetten van zij-instromers is vaak dat schooldirecties begrip kunnen opbrengen voor de temporisering van de studie.

Niet alle zij-instromers geven les in het vak dat aansluit bij hun vooropleiding en scholingstraject. Wel gaat het meestal om verwante vakken of leergebieden. Het bevordert een vlotte voortgang van het scholingstraject volgens betrokkenen niet.

3.4 Begeleiding

De begeleiding vanuit de opleiding

Het bezoek aan de zij-instromers in de school vanuit de opleiding is beperkt. De begeleiding is voornamelijk 'op afstand' en vindt doorgaans plaats op basis van de inbreng (via het portfolio en uitgevoerde praktijkopdrachten) van de zij-instromer. Toch zijn de meeste zij-instromers redelijk tevreden over deze begeleiding.

Gemiddeld bezoekt de begeleider een- à tweemaal een les gedurende het traject.

Na het lesbezoek volgt een gesprek en de begeleider maakt een verslag van het lesbezoek. Dit verslag wordt door de zij-instromer toegevoegd aan zijn portfolio.

Ook bekijken de meeste begeleiders vanuit de opleiding video-opnames van lessen.

De opleidingen geven de zij-instromers meestal opdrachten mee die zij in hun lessen moeten uitproberen, zoals het hanteren van bepaalde werkvormen of een opdracht met betrekking tot groepsdynamische processen. Dergelijke opdrachten vinden de zij-instromers waardevol.

Van de uitvoering van de opdrachten maakt de zij-instromer ook verslagen. Deze verslagen worden vrijwel nooit ondertekend door de begeleider in de school.

De aard en intensiviteit van reflectie-, intervisie- en terugkoppelingsbijeenkomsten op de opleidingen varieert nogal. Volgens de zij-instromers hangt de kwaliteit van deze bijeenkomsten sterk af van de individuele inbreng van de zij-instromer en van de kwaliteit van de begeleiding.

Enkele minpunten in de begeleiding vanuit de opleiding zijn, naar het oordeel van de zij-instromers, de volgende:

- zeer weinig lesbezoek vanuit de opleiding
- begeleiders van de opleiding die een les bijwonen zijn vaak vakdocent in een heel ander vak.

De begeleiding vanuit de scholen

De begeleiding van startend personeel hebben de scholen, zeker als ze vaker stagiaires en nieuwe docenten opvangen, meestal duidelijk uitgewerkt in begeleidingsplannen, cursussen en begeleidingsformulieren. De begeleiding voor zij-instromers wordt in de documentatie van de bezochte vo-scholen niet apart vernoemd, maar valt onder de generieke begeleiding voor nieuw benoemden.

Ook de taakomschrijving van de begeleiders is doorgaans helder gedocumenteerd. Zij worden geselecteerd in sollicitatieprocedures.

Bij alle vier de vo-scholen bleek dat voor alle nieuwe docenten begeleiders worden aangewezen. Op deze scholen hadden vrijwel alle vakbegeleiders en ongeveer de helft van de algemeen begeleiders hiervoor een opleiding gevolgd. De verhouding per school van vakbegeleiders en algemeen begeleiders ligt rondom een op vijf.

Er was hier ook steeds sprake van een coördinerend begeleider, een zogeheten 'BOS' (Begeleider op School), die de activiteiten rondom alle leraren in opleiding coördineert. Tevens begeleidt hij de zij-instromers, onder meer door hun lessen te bezoeken. Een BOS heeft een opleiding van één jaar in begeleidingsvaardigheden gevolgd aan een lerarenopleiding.

Aard en vorm van de begeleiding door de scholen

De begeleiding bestaat uit algemeen onderwijskundige en uit vakspecifieke begeleiding. Wanneer begeleiding door een docent van hetzelfde vak niet mogelijk is, wordt vakspecifieke begeleiding door een docent van een aanverwant vak gegeven. Tussen de begeleider en de zij-instromer worden op individuele basis afspraken gemaakt. In principe is er wekelijks contact.

Veel contact vindt plaats in de wandelgangen of digitaal. Het werkelijke aantal begeleidingsuren ligt daarmee vaak hoger dan wat formeel is vastgelegd. Bij alle vier de scholen was het aantal uren begeleiding alleen afgesproken voor het eerste jaar van het traject. Voor het tweede jaar worden de afspraken overgelaten aan betrokkene.

De mate van begeleiding verschilt per zij-instromer. De scholen spreken van begeleiding op maat. Bij het vaststellen aan welke competenties de zij-instromer voldoet, gebruiken de begeleiders de zeven competenties zoals geformuleerd in het 'Besluit bekwaamheidseisen'.

Er is bij de vier scholen geen sprake van een individueel begeleidingsplan en er bestaat weinig controle op het realiseren van begeleidingsafspraken. In protocollen wordt beschreven waaruit de begeleiding van beginnende leraren (inclusief de zij-instromers) moet bestaan. Soms wordt gebruikgemaakt van materiaal dat de opleiding aanlevert, zoals een stagemap waarin verplichtingen en eisen zijn opgenomen waaraan de zij-instromer moet voldoen. Er is geen controle op het daadwerkelijke verloop van de begeleiding. Wel vult een begeleider een aantal keren per jaar in hoe vaak en wanneer iemand is begeleid. De afdelingsleiders controleren nauwelijks of nieuwe medewerkers goed worden begeleid.

Ervaringen van begeleiders van zij-instromers en van zij-instromers zelf

Niet alle begeleiders zijn op de hoogte van het scholings- en begeleidingsadvies. De begeleider ziet het als zijn taak ervoor te zorgen dat de zij-instromer een goede start kan maken. De begeleiding aan het begin van het traject is intensief. De begeleiders vinden zij-instromers volwassener en enthousiaster dan andere nieuwe medewerkers. Er kan 'sturender' worden begeleid en er kan meer verantwoordelijkheid bij de zij-instromer worden gelegd dan bij de gemiddelde startende leraar of bij studenten van de lerarenopleiding. Ook de behoeften van de zij-instromers zijn duidelijker; zij 'groeien' daardoor. Begeleiders benaderen de zij-instromers meer als volwaardige collega's.

Een begeleider geeft aan dat het algemene draaiboek voor begeleiding van beginnende leraren niet helemaal aansluit op de voor de zij-instromers benodigde structuur. Zij-instromers vallen in een wat andere categorie (zij opereren zelfstandiger, vanuit een bredere ervaring). De uitkomsten van het assessment zouden meer structuur kunnen bieden.

Begeleiders in de school blijken veelal geen idee te hebben van de te verwachten inhoud en kwaliteit van de gevraagde bewijsstukken waarop de beoordeling van de competenties van de zij-instromers worden gebaseerd.

De zij-instromers zijn over het algemeen tevreden over de geboden begeleiding. Met name vanuit de sectie waarin de zij-instromer terecht komt vindt goede opvang plaats; de van-dag-tot-dagondersteuning van collega's wordt op prijs gesteld. Dat de begeleiding veelal informeel van aard is en niet is vastgelegd (in bijvoorbeeld een begeleidingsplan) wordt door de zij-instromers niet altijd als een probleem ervaren. Een prettige werksfeer en een goed team compenseren dat. De afdelingsleiders ondersteunen de zij-instromers als er problemen zijn met de pedagogische gang van zaken in klassen. Er worden duidelijke doelen gesteld en verbeterpunten geformuleerd. Het aantal lessen dat door diverse begeleiders vanuit de school wordt bijgewoond verschilt aanzienlijk.

3.5 Contact tussen de begeleiders van de opleiding en van de school

Het contact tussen de begeleiders op de werkplek en de begeleiders vanuit de lerarenopleiding is zeer beperkt, ondanks de mogelijkheid tot email-verkeer. De begeleiders in de vo-scholen zijn vaak niet op de hoogte van de uitkomsten van het geschiktheidsonderzoek en weten dus onvoldoende welke competenties verder ontwikkeld moeten worden. Het traject van scholing en begeleiding op de lerarenopleiding en het begeleidingstraject op de school staan vrijwel los van elkaar. Zij-instromers moeten zelf alle verbindingen leggen. De twee typen begeleiders ontmoeten elkaar slechts eenmaal, namelijk wanneer er een lesbezoek op de school plaatsvindt. Het overige contact verloopt via verslaglegging van zij-instromers. De ervaringen zijn wisselend: soms worden verslagen over lesbezoeken, evaluatieformulieren en beoordelingen meegegeven met de zij-instromer. In andere gevallen gaat er geen enkel document van de school naar de opleiding en wordt daar ook niet naar gevraagd.

Begeleiders vanuit de school geven aan meer contact met de begeleiders van de opleiding te willen. De samenwerking tussen hen vindt te weinig plaats op basis van de tripartiete-overeenkomst. De overeenkomst wordt op directieniveau ondertekend en zelden overlegd aan betrokken begeleiders. Men acht meer concrete begeleidingsafspraken met de opleiding wenselijk. Ook de zij-instromers geven aan dat het contact tussen de beide typen begeleiders gering is. Zo kan bijvoorbeeld een slechte begeleiding op de school aan het begin van het traject niet tijdig worden besproken. Slechts een klein aantal zij-instromers geeft aan het contact tussen begeleiders niet zo nodig te vinden, omdat zij zelfstandig opereren en zelf goed kunnen aangeven wat zij aan begeleiding wensen.

3.6 Facilitering door de scholen

Voor zij-instromers bestaan dezelfde faciliteiten als voor beginnende docenten. Dit betekent dat zij in het eerste jaar van aanstelling ongeveer 10 tot 15 procent vermindering van het aantal lessen ontvangen (zo'n 160 uur studieverlof bij een aanstelling van 1 fte). De zij-instromers krijgen – bij een volledige betrekking – daarmee een halve dag per week studieverlof van de school (naast een halve dag voor scholing). In het tweede jaar van het zij-instroomtraject is dit verlof er niet, of in geringere mate. Voor de zij-instromers worden alle opleidingskosten betaald.

Begeleiders ontvangen één à twee uur per week facilitering. De vier bezochte scholen stellen voor het tweede jaar van het traject van de zij-instromer niet altijd begeleiding meer beschikbaar. In de tripartiete-overeenkomsten wordt geen melding gemaakt van de hoeveelheid begeleiding vanuit de school.

Het salaris van de zij-instromer wordt niet meer als een knelpunt ervaren, noch door de zij-instromers zelf, noch door de schoolleiding en/of door collega's.

Zij-instromers gaan akkoord met het salaris dat de schoolleiding hun biedt, ook al is dat lager dan het laatst verdiende salaris.

Slechts een enkele zij-instromer ontvangt een salaris dat is gebaseerd op het laatst verdiende salaris in het bedrijfsleven. Dit bedrag is soms hoger dan het salaris van de leraren in een vergelijkbare functie op de school. Directies geven aan dat dit onvermijdelijk is in situaties waarin een tekort bestaat en er waardevolle zij-instromers aangetrokken kunnen worden. Daar staat tegenover dat de meeste zij-instromers waarmee de inspectie sprak bij sollicitaties te horen kregen dat zij zouden worden ingeschaald in de laagste schaal, onder de redenering dat zij nog niet bevoegd waren.

3.7 Bekwaamheidsonderzoek

Het zij-instroomtraject wordt afgesloten met een wettelijk voorgeschreven bekwaamheidsonderzoek (WVO 118p). Doorgaans wordt dit door opleidingen een eindassessment genoemd. In het bekwaamheidsonderzoek wordt door de lerarenopleiding vastgesteld of de zij-instromer voldoende bekwaam is om het beroep van leraar uit te oefenen en of zijn vakkennis van voldoende niveau is om een getuigschrift van de lerarenopleiding te ontvangen. Bij een positieve uitslag van het onderzoek ontvangt de zij-instromer een inclusieve onderwijsbevoegdheid. Voor de tweedegraads docent betekent dit dat hij tevens bevoegd is voor het middelbaar beroepsonderwijs.

De eindbeoordeling in het eindassessment is gebaseerd op het portfolio, een door een externe assessor beoordeelde les en een eindgesprek of presentatie ten overstaan van medestudenten en assessoren.

De begeleider vanuit de school wordt niet betrokken bij het eindassessment en het eindoordeel. Volgens de zij-instromers is het voldoen aan de bekwaamheidseisen voornamelijk gebaseerd op het hebben voldaan aan alle scholingsverplichtingen.

De zij-instromers gaven wel te kennen dat er sprake is van enige willekeur over de waarde van aangeleverde bewijsstukken. Ook de school weet eigenlijk niet goed op grond waarvan de bevoegdheid wordt toegekend. Scholen zouden graag meer betrokken willen worden bij de eindbeoordeling.

Indien de zij-instromer de bevoegdheid behaalt wordt het tijdelijke dienstverband meestal omgezet in een contract voor onbepaalde tijd.

3.8 Het getuigschrift

Het getuigschrift is geregeld in de WHW, art. 7a.3. Hierin staat dat ten bewijze dat het bekwaamheidsonderzoek met goed gevolg is afgesloten de examencommissie van een instelling die daarvoor in aanmerking komt een getuigschrift bekwaamheidsonderzoek uitreikt. Op het getuigschrift dient te worden vermeld welke onderdelen het bekwaamheidsonderzoek omvatte en welke bevoegdheid daaraan is verbonden. Van een modelvoorschrift is afgezien.

Een diploma zij-instroom is een eigenstandig ho-diploma en als zodanig separaat in de WHW geregeld. Het leidt tot hetzelfde civiel effect als het overeenkomstige bachelordiploma omdat het het bewijs levert dat aan dezelfde set bekwaamheidseisen is voldaan.

Het leidt niet tot dezelfde titulatuur omdat de graad bachelor is gekoppeld aan het met goed gevolg hebben doorlopen van de betreffende bacheloropleiding. In dit geval is de betreffende bacheloropleiding niet doorlopen.

3.9 Voortijdig staken en vertraging oplopen

Op basis van ervaring van schooldirecties tekent de inspectie op dat ongeveer 20 procent van de zij-instromers voortijdig met het zij-instroomtraject stopt. Voor een aantal van hen gold dat zij te weinig affiniteit bleken te hebben met het onderwijs of dat het lesgeven zwaarder was dan verwacht, voor anderen dat conjuncturele bewegingen op de arbeidsmarkt het aantrekkelijk maakten terug te keren naar de oorspronkelijke werkomgeving. De ontvangen subsidiegelden zijn in die gevallen door de scholen teruggestort.

Ook loopt een aantal zij-instromers vertraging op. Men heeft moeite het traject in twee jaar te doorlopen. Omvangrijke aanstellingen en de extra tijd die zij-instromers in hun baan (willen) stoppen omdat ze een tijdelijk dienstverband hebben, zijn hiervan de oorzaak. Men ervaart nogal eens druk vanuit de school om te laten zien dat men bereid is om een (extra) steentje bij te dragen aan de niet-lesgebonden activiteiten.

Volgens de lerarenopleidingen wordt het dienstverband van zij-instromers die langer dan twee jaar over het scholingstraject doen nogal eens verbroken. In de WVO is de mogelijkheid van verlenging echter nadrukkelijk geschapen. (WVO 33, lid 14). In krimp situaties kiezen scholen er nogal eens voor om te bezuinigen op deze categorie personeel. Zij hebben geen vaste aanstelling en daardoor een zwakke rechtspositie. Het percentage zij-instromers dat uiteindelijk als bevoegd docent in dienst blijft lijkt bij andere nieuw aangestelde leraren hoger dan bij de zij-instromers.

De inspectie constateerde tijdens de bezoeken dat in sommige gevallen het contract met zij-instromers tussentijds (na één jaar) niet werd verlengd om formatietechnische redenen. Zij-instromers lijken hiermee in het nauw gebracht te worden. Zonder een nieuw contract op een andere school kunnen zij hun traject niet voortzetten. Arbeidsrechtelijk lijkt dit onvoldoende geregeld.

3.10 De kosten van een traject

Het subsidiebedrag van € 19.000 per zij-instroomer wordt geheel besteed. De kostenposten zijn grofweg de volgende :

- geschiktheidsonderzoek: € 2.000
- opleidingstraject: tussen de € 8.000 en € 15.000
- begeleiding in de school: € 3.000
- studieverlof/loonverlet: p.m.

Bij geringe omvang van het opleidingstraject kan het studieverlof voor een belangrijk deel worden vergoed vanuit de subsidieregeling.

Als het om een fors traject gaat dan doen scholen echter ook een beroep op de algemene middelen zoals die conform de CAO VO worden aangewend bij vrijstelling van taken voor beginnende leraren in het eerste jaar.

Zij-instromers ontvangen in een eventueel tweede jaar vrijwel nooit meer studieverlof.

Het is overigens niet voor alle schooldirecties altijd even duidelijk wie nu een zij-instroomtraject volgt en wie een deeltijdopleiding met een lerarenbeurs of anderszins. In de begeleiding vanuit de scholen wordt nauwelijks onderscheid gemaakt naar wie er begeleid worden: lio's, zij-instromers of nieuwe docenten. Daarmee hebben scholen geen helder zicht op de kosten die daadwerkelijk voor begeleiding van zij-instromers worden gemaakt.

Per aantal ECTS van een module worden de kosten in rekening gebracht. Momenteel ligt dat bedrag op € 125 per ECTS. Hieraan ten grondslag ligt een lerarenopleidingbrede afspraak met betrekking tot contractactiviteiten. Het aantal opleidingsmodulen dat een kandidaat in een maatwerktraject gaat volgen, bepaalt de uiteindelijke prijs. Directies van scholen zijn van mening dat de opleidingstrajecten behoorlijk aan de prijs zijn.

Naar de besteding van het beschikbare subsidiegeld wordt niet goed gekeken. Een rekening van € 15.000 voor scholing is bijvoorbeeld niet gering en laat weinig ruimte voor andere zaken, zoals loonverlet, studieverlof in het tweede jaar, kosten voor begeleiding etcetera.

Scholen accepteren over het algemeen de factuur en betalen vaak zonder scherp te kijken naar hetgeen wordt geboden en hetgeen is geadviseerd in het scholings- en begeleidingsadvies. Er is vanuit de directie van de scholen veel vertrouwen in de handelwijze van de lerarenopleidingen.

Bij zij-instromers met een studiebelasting van 100 ECTS of meer à € 125 is het de vraag of het aangeboden traject hier een juiste keuze is. Deze studenten kunnen zich wellicht beter als regulier deeltijdstudent inschrijven.

3.11 Punten voor verbetering

- Scholen hebben zich tot nog toe te veel als afnemer opgesteld van wat de lerarenopleidingen aanbieden. Tussen lerarenopleiding, school en zij-instromer zou overleg moeten plaatsvinden in het kader van de tripartiete-overeenkomst.
- Zij-instromers hebben recht op een op maat gesneden scholings- en begeleidingsplan. Daarvan is nog lang niet altijd sprake.
- De begeleiding van de zij-instromer vanuit de opleiding is erg minimaal. Er zouden ook nauwere contacten moeten ontstaan tussen de begeleider op de school en de begeleider vanuit de opleiding. Nog te vaak is sprake van twee verschillende trajecten.
- Gelet op de zwaarte van het traject lijkt het nodig dat scholen ook in het tweede jaar studieverlof en begeleiding faciliteren.
- Op de scholen kan de gestructureerde kwaliteitszorg rondom het zij-instroomtraject worden verbeterd. Formeel is de begeleiding goed geregeld (structuur en aantal uren), maar in de praktijk blijkt het niet altijd goed te gaan.
- De zij-instromers moeten ervoor zorgen dat de begeleiders in de scholen de beschikking krijgen over de uitkomsten van het geschiktheidsonderzoek. Deze uitkomsten kunnen dan het uitgangspunt vormen in de begeleiding.
- Er zou meer transparantie tot stand gebracht moeten worden over de kwaliteitsbewaking van het eindniveau, temeer daar zij-instromers ten gevolge van hun opleiding via contract-onderwijs, niet onderworpen zijn aan het accreditatiesysteem. Bij scholen bestaat ook onvoldoende inzicht omtrent het eindniveau.

4 Scholing en begeleiding van zij-instromers in het mbo

4.1 Inleiding

Op basis van een geschiktheidsverklaring (H.2.2) van het bevoegd gezag kan betrokkene deelnemen aan een scholings- en begeleidingstraject in de vorm van een zogeheten pedagogisch-didactische cursus. Het getuigschrift dat daaraan verbonden is geeft geen toegang tot het geven van onderwijs in het VO, immers daarvoor is minimaal een tweedegraads bevoegdheid verplicht. In eerste aanleg waren het de lerarenopleidingen die de vorm en inhoud van de cursus in grote lijnen ontwierpen. De cursussen worden nog steeds aangeboden onder verantwoordelijkheid van de afzonderlijke lerarenopleidingen, al of niet in samenwerking met een ROC of met de contractafdeling van de betrokken lerarenopleiding.

In de WEB wordt niet voorgeschreven door wie de cursus moet worden uitgevoerd, wel wie verantwoordelijk is voor de certificaatverstrekking, dat is de lerarenopleiding.

De mbo-school in kwestie stelt in overleg met de lerarenopleiding het scholingstraject vast. In de praktijk komt het erop neer dat er een aanzienlijke variatie bestaat in de omvang, inhoud, kwaliteit en kosten van de zij-instroomtrajecten in het mbo. Naar de indruk van de inspectie heeft dit tot gevolg dat het niveau van de zij-instromers met een pedagogisch didactisch getuigschrift aanzienlijk wisselt.

De ervaringen van de mbo-scholen met de betrokkenheid en interesse van de lerarenopleidingen voor het mbo zijn wisselend. Met name de grotere mbo-instellingen hebben een goede samenwerking met de lerarenopleidingen. Zij leveren goede praktische aanvullingen voor de cursus.

4.2 De cursus voor het pedagogisch-didactisch getuigschrift

Aan de inhoud van de cursus worden door de wetgever geen eisen of voorwaarden verbonden. Ook zijn er tot op heden door de MBO-Raad geen eisen geformuleerd waaraan de cursus zou moeten voldoen. Wel worden op dit moment gesprekken gevoerd tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de MBO-Raad over het opstellen van kwaliteitsstandaarden voor deze cursus. Ook de gezamenlijke lerarenopleidingen, verenigd in ADEF, hebben zich hiervan voorstander betoond.

Vrijwel alle mbo-scholen hebben een lange traditie, veelal langer dan tien jaar, in het aanbieden van een opleiding voor het behalen van een pedagogisch-didactisch getuigschrift aan benoemde leraren zonder lerarenopleiding. Dit vloeide in eerste instantie voort uit de Wet educatie beroepsonderwijs (WEB, 1996) en later uit de Wet BIO (2006) over benoembaarheid en bekwaamheid van onderwijspersoneel in het mbo.

Alle vier de mbo-scholen hebben het subsidiegeld van de vernieuwde zij-instroomregeling van 2009 ingezet voor het financieren van de zogenaamde pedagogisch-didactische cursus. Slechts in weinig gevallen wordt de Regeling zij-instroom gebruikt om leraren tot een tweedegraads bevoegdheid op te leiden. Na de cursus is de leraar bevoegd voor de sector (ook bij andere mbo-scholen). De leraar voldoet dan aan de bekwaamheidseisen zoals verwoord in het Besluit bekwaamheidseisen (2006). De leraar is na de cursus niet tweedegraads bevoegd.

Cursisten van verschillende mbo-scholen kunnen zich bij de lerarenopleidingen inschrijven voor de cursus. Tegenwoordig wordt de cursus steeds vaker, zeker bij de grotere mbo-scholen 'in-company' verzorgd. Bij een enkele school voert eigen personeel de cursus uit, hoewel de lerarenopleiding natuurlijk betrokken blijft. Vrijwel altijd zijn de lerarenopleidingen ten minste zowel aan het begin van de cursus als aan het eind ervan betrokken, en leggen ze gedurende het traject lesbezoeken af.

Voor de interne bewaking van het niveau van de cursus werken de meeste lerarenopleidingen in de cursus met een eindassessment. Hierbij wordt met een externe assessor bezien in hoeverre de beoogde competenties zijn behaald. De coaches binnen de school zijn in het eindassessment doorgaans betrokken als procesbegeleider en als kwaliteitsbewaker. De zij-instromers noemen het een pittig assessment. Voorafgaand aan het assessment moeten een aantal modules zijn doorlopen. De modulenoedrachten zijn gebaseerd op de competenties uit het Besluit bekwaamheidsvereisten.

Omdat de cursus doorgaans wordt uitgevoerd door de contractafdeling van een lerarenopleiding, of een enkele keer 'in-company' op een ROC, passeert de inhoud van de cursus geen examencommissie van de lerarenopleiding.

Maatwerk

Van maatwerk tijdens de cursus voor het pedagogisch-didactisch getuigschrift is nauwelijks sprake. Alle cursussen die de lerarenopleidingen aanbieden, zijn grotendeels aanbodgestuurd opgezet en opgebouwd uit standaardmodules. Er is slechts sprake van enig maatwerk wanneer gebruikgemaakt wordt van een portfolio dat op persoonlijke basis wordt besproken, en bij een eventueel intakegesprek, waarin wordt vastgesteld over welke kennis en vaardigheden de zij-instromer al beschikt. Meestal moeten zij-instromers echter gewoon alle modules volgen. Een enkele keer richt een mbo-school zich tot een assessmentcentrum van een lerarenopleiding met de vraag of onderzocht kan worden of een zij-instromer op grond van elders verworven competenties kan worden vrijgesteld van de verplichting tot het volgen van de cursus.

De grote mbo-scholen geven aan meer invloed op de inhoud te willen hebben. Tot nu toe is die invloed beperkt gebleven tot het leggen van accenten in de cursus en aanvullende verwerkingsvormen.

Het afnemen van een proeve van bekwaamheid kan hier worden gebruikt als regulier onderdeel van de cursus, om vast te stellen of een kandidaat over de juiste kennis, vaardigheden en houding beschikt. De proeve kan dan bijvoorbeeld plaatsvinden in een les aan een bepaalde doelgroep (bijvoorbeeld niveau 2) en worden afgesloten met een gesprek waarin het verloop en het resultaat van de proeve aan de orde komen.

De inspectie is nagegaan of de cursus sinds de nieuwe subsidieregeling van 2009 inhoudelijk is gewijzigd. Dat is niet het geval, wel is de begeleiding verbeterd.

Begeleiding in de school

De invoering van de Regeling zij-instroom heeft vooral een impuls gegeven aan het verbeteren van de begeleiding binnen de scholen. Zeker de grotere scholen hebben meer coaches kunnen opleiden. Ook is de begeleiding nu procedureel beter geregeld en in protocollen vastgelegd. Cursisten spreken hun tevredenheid uit over de begeleiding in de school.

De zij-instromers ontvangen studieverlof. Zij krijgen doorbetaald tijdens hun cursus en ook wordt hun studietijd gecompenseerd.

Vakdidactiek

De aangeboden cursussen voor het behalen van het getuigschrift zijn, zoals gezegd, in grote lijnen standaard ingericht: het betreft een jaarcursus met zo'n tien tot vijftien bijeenkomsten van een dagdeel, met modules voor pedagogische en didactische vaardigheden. Vakdidactiek komt vrijwel niet aan de orde. Dit heeft te maken met de grote diversiteit aan vakken en opleidingen waarin de deelnemers aan de cursus werkzaam zijn. Voor de vakdidactiek verwijzen de uitvoerende lerarenopleiders naar de begeleiding in de school. Van enige controle op dit aspect van de didactiek is echter geen sprake.

In de pedagogisch-didactische cursus komt het verschil tussen het lesgeven aan leerlingen op de verschillende niveaus wel aan de orde, maar er is relatief weinig aandacht voor de specifieke didactische en pedagogische aanpak die het lesgeven op elk van die niveaus vereist.

4.3 Het getuigschrift

Het getuigschrift is geregeld in de WHW, art. 7a.3. Hierin staat dat ten bewijze dat het bekwaamheidsonderzoek met goed gevolg is afgesloten de examencommissie van een instelling die daarvoor in aanmerking komt een getuigschrift bekwaamheidsonderzoek uitreikt. Op het getuigschrift dient te worden vermeld welke onderdelen het bekwaamheidsonderzoek omvatte en, in voorkomende gevallen, welke bevoegdheid daaraan is verbonden. Van een modelvoorschrift is afgezien. Het pedagogisch-didactisch getuigschrift wordt afgegeven door de lerarenopleidingen. Die zijn daarmee verantwoordelijk voor de inhoud en het niveau van de cursus en de beoordeling van het niveau van de zij-instromers. De pedagogisch didactische cursus wordt uitgevoerd door de contractpoot van de lerarenopleidingen, welke geen directe lijn met de examencommissie heeft.

4.4 De kosten

De € 19.000 die een mbo-school per zij-instromer ontvangt, wordt over het algemeen als volgt ingezet:

- kosten begeleiders, trainers in de school: € 4.500;
- loonverlet/studieverlof: € 8.000;
- scholing omwille van professionalisering: € 2.500;
- kosten cursus: € 4.000

De inspectie merkt hier op dat binnen mbo-scholen al vele jaren beleid bestaat om intern opleidingen te verzorgen. De subsidie is voor hen geen drijfveer geweest om daar nu anders mee om te gaan.

4.5 Punten voor verbetering

- Behalve op basisvaardigheden op het gebied van pedagogiek en didactiek zou de pedagogisch-didactische cursus ook moeten inspelen op de bijzondere kenmerken van het mbo, bijvoorbeeld door aandacht te besteden aan:
  - de kerntaken en werkprocessen in het beroepsprofiel leraar mbo, waarin loopbaanbegeleiding, werkplekleren en verschillende beroepsgerichte beoordelingsvormen, zoals de proeve van bekwaamheid
  - de problematiek van niveau 1- en 2-deelnemers (relatief veel zorg); wat het betekent zowel te leren op school als in de beroepspraktijk;
- De cursus, inclusief de begeleiding, zou onderworpen moeten worden aan een vorm van gesystematiseerde kwaliteitsborging.

- Er dienen kwaliteitscriteria te worden opgesteld waaraan een cursus zou moeten voldoen.
- Met meer maatwerk kan beter worden ingespeeld op de persoonlijke kennis en ervaring van de cursist.

Literatuur

Evaluatie van het zij-instroomtraject in het voortgezet onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, december 2002.

Wet van 30 juni 2004 tot wijziging van onder meer de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, ter waarborging van de bekwaamheid tot het uitoefenen van beroepen in het onderwijs (Wet op de beroepen in het onderwijs). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, Jaargang 2004 nummer 344.

Interimwet zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs, 2002.

Regeling Lerarenbeurs voor scholing en zij-instroom, 2009.

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2012-20 | gratis
ISBN: 978-90-8503-289-2
Publicatienummer: 22PD2012G020

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden vanaf de website van de
Inspectie van het Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | juni 2012